

**IQTIDORLI TALABALAR,
MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANT VA DOKTORANTLARNING
“TAFAKKUR VA TALQIN”**

**MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI
ILMIY-AMALIY ANJUMAN**

TO‘PLAMI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

MAGISTRATURA BO‘LIMI

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR,
TAYANCH DOKTORANTLAR VA
DOKTORANTLARNING**

TAFAKKUR VA TALQIN
mavzusida

*respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy
anjuman to‘plami*

Buxoro 2025-yil, 15-may

Tahrir hay'ati

O.X.Xamidov	- Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor;
R.G'.Jumayev	- Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori, (PhD), professor;
K.A. Samiyev	Texnika fanlari doktori (DSc), dotsent;
D.R. Djurayev	- Fizika-matematika fanlari doktori, professor;
S.Q. Qahhorov	- Pedagogika fanlari doktori, professor;
A.A. Turayev	- Fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor;
S.B.Bo'riyev	- Biologiya fanlari doktori, professor;
B.N.Navro'z-zoda	- Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
O.S.Qahhorov	- Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor;
Sh.Sh.Olimov	- Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor;
B.E.Qilichov	- Filologiya fanlari doktori (DSc), professor;
M.B.Ahmedova	- Filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent;
B.B.Namozov	- Tarix fanlari doktori (DSc), professor;
M.A.Tursunov	- Kimyo fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor;

Mas'ul muharrir:

A.A. Turayev – magistratura bo'limi boshlig'i *f.-m.f.f.d., (PhD) professor.*

Muharrirlar:

M.B.Qayimova – BuxDU 1-bosqich magistranti.

T.Sh.Ergashev – Magistratura bo'limi bosh mutaxassisi.

D.R.Rahmatova – Magistratura bo'limi mutaxassisi.

To'plamda iqtidorli talabalar, magistrantlar, tayanch doktorantlar va doktorantlarning ilmiy izlanishlari, tajriba almashish, sohalarda amalga oshirilayotgan ishlarni tahlil qilish va bu boradagi takliflarni ishlab chiqish bo'yicha ilmiy-amaliy va uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur to'plamga kiritilgan tezislarning mazmuni, statistik ma'lumotlar hamda bildirilgan fikr va mulohazalarga shaxsan mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda klaster texnologiyasidan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Adabiy ta'lim klasterining o'quvchilar tafakkurini rivojlantirish, adabiy tahlil malakalarini shakllantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, adabiyot darslarida klaster texnologiyasini qo'llash metodikasi ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: adabiy ta'lim, klaster texnologiyasi, innovatsion metodika, adabiy tahlil, integrativ yondashuv, pedagogik texnologiya.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni hamda 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmonida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida ta'lim sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xususan, adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, jumladan klaster yondashuvini tatbiq etish orqali o'quvchilarning adabiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Adabiy ta'lim klasteri o'quvchilarning ijodiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda adabiy asarlarni chuqur tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. "Fan va texnikaning shiddat bilan rivojlanishi natijasida barcha sohalarga joriy qilinayotgan innovatsiyalarning maqsadi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy salohiyatini oshirishga qaratilgan... Ana shunday innovatsiyalardan biri "klaster modeli" bo'lib, bugungi kunda u agrar, to'qimachilik, yengil sanoat va farmasevtika sohalarida keng qo'llanilmoqda [1, B.5].

Aslida "klasster" (cluster) so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, tarjima qilinganda "to'plam", "to'p", "guruh", "konsentrasiya", "guruhlarga to'plash", "to'plamlarda o'sish" kabi ma'nolarni anglatadi [1, B.5].

Klaster – bu ma'lum bir mavzu yoki tushuncha atrofida fikrlarni tizimlashtirish, g'oyalarni mantiqiy bog'liqlikda o'rganish usulidir. Adabiy ta'lim klasteri quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- a) Badiiy asar tahlili komponenti:
 - Asarning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari
 - Obrazlar tizimi

- Badiiy til vositalari
- Syujet va kompozitsiya
- b) Tarixiy-madaniy kontekst:
 - Asar yaratilgan davr xususiyatlari
 - Ijtimoiy-siyosiy sharoit
 - Adabiy muhit
- c) Zamonaviy talqin komponenti:
 - Asarning bugungi kundagi ahamiyati
 - Tarbiyaviy jihatlar
 - Zamonaviy o'quvchi uchun qiymati

Ta'limda bunday yondashuvni qo'llash amaliyoti rivojlangan xorijiy mamalakatlar tajribasida mavjud [1, B.19].

Bu borada Xitoy, Hindiston, Indoneziya, Malayziya, Marokash, Iordaniya, Misr, Saudiya Arabistoni, BAA kabi mamlakatlarda katta tajriba mavjud. Pedagogik ta'lim klasteri bir nechta darajalarda amalga oshirilishi mumkin:

1. Xalqaro miqyosda
2. Davlat miqyosida
3. Mintaqaviy miqyosda
4. Muayyan ta'lim turida
5. Alohida o'quv mazmunida [1, B.21; 5.];
2. Adabiyot darslarida klaster modelini qo'llash metodikasi

Klaster modelini adabiyot darslarida qo'llashning quyidagi bosqichlari ishlab chiqish mumkin:

- 2.1. Tayyorgarlik bosqichi:
 - O'quvchilarni guruhlariga bo'lish
 - Zarur o'quv materiallari va jihozlarni tayyorlash
 - Klaster chizmasi uchun makon tayyorlash
- 2.2. Asosiy tushunchalarni aniqlash:
 - Markaziy tushunchani belgilash
 - Asosiy g'oyalarni ajratish
 - Tayanch tushunchalarni tanlash
- 2.3. Aloqadorlikni o'rnatish:
 - Tushunchalar orasidagi bog'liqliklarni aniqlash
 - Sabab-oqibat munosabatlarini belgilash
 - Mantiqiy ketma-ketlikni ta'minlash
- 2.4. Tahlil va talqin:
 - Yig'ilgan ma'lumotlarni tahlil qilish
 - Xulosalar chiqarish
 - Umumlashtirish

3. Klaster texnologiyasining amaliy ahamiyati

Klaster yondashuvini qo'llash natijasida quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- 3.1. O'quvchilar uchun:
 - Mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanadi
 - Adabiy asarni tizimli tahlil qilish ko'nikmalari shakllanadi
 - Ijodiy tafakkur kengayadi
- 3.2. O'qituvchilar uchun:
 - Dars samaradorligi oshadi
 - O'quvchilar faolligi ta'minlanadi
 - Baholash mexanizmi takomillashadi
- 3.3. Ta'lim jarayoni uchun:
 - Fanlararo integratsiya kuchayadi

- Innovatsion muhit shakllanadi
- Zamonaviy ta'lim talablari amalga oshiriladi

Sh. Botirova o'zining “Adabiy ta'lim klasteri tuzilmasi” maqolasida adabiy ta'lim klasteri haqida shunday degan edi: “ Adabiy ta'lim klasteri davlatning o'zgaruvchi talablariga mos holda adabiy ta'lim mazmuni va shakllarini muntazam yangilab borish, ta'lim sohasida innovasion jarayonlarni chuqurlashtirish, ta'lim sifatini baholash mezonlari va usullarini takomillashtirish, adabiy ta'lim integrasiyasini ta'minlash imkonini beradi va u faoliyatning umumiy mexanizmlariga, rivojlanish modellariga bo'ysungan va ta'lim muammolarini samarali hal etish, innovasion yechimlarni izlash, ishlab chiqish va amalga oshirish bilan bog'liqdir. Tadqiqotlar davomida pedagogik ta'lim innovasion klasteri modeli asosida adabiy ta'lim klasterining tuzilmasi ishlab chiqildi[2, B.67; 4,5.].

Xulosa. Adabiyot darslarini klaster asosida tashkil etish zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob beradi va quyidagi imkoniyatlarni yaratadi: [3].

- O'quvchilarning adabiy kompetensiyalari rivojlanadi;
- Dars jarayoni samarali tashkil etiladi;
- Ta'lim sifati va samaradorligi oshadi;
- O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari rivojlanadi;

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, adabiyot darslarida klaster texnologiyasidan foydalanish nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning adabiyotga bo'lgan qiziqishini ham kuchaytiradi. Bu esa o'z navbatida yoshlarimizning ma'naviy dunyoqarashini boyitishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G'. Muhamedov, U. Xodjamqulov. Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri: ta'rif, tavsif, tasnif. Innovatsion tajriba maydonchalari tashkil qilish va samaradorligini oshirish bo'yicha uslubiy qo'llanma. — Chirchiq: 2019.
2. Xodjamqulov U.N. Pedagogik ta'lim innovatsion klasteringlimiy-nazariy asoslari: Ped. fan. bo'yicha fan dok. (DSc) diss. – 2021.
3. Botirova Sh. Adabiy ta'lim klasteri tuzilmasi. — CyberLeninka
4. www.arxiv.uz
5. www.ziyo.uz

Izamova Nigin O'ktamovna,	XX asr noir va hard-boiled detektiv asarlarining o'ziga xos syujet va qahramonlari talqini 759
Khametov Iskander Rashidovich,	Cultural dynamics of digital neologism adaptation 762
Imomova Shahinabonu Ilhom qizi	Erkin Vohidovning bolalarga bag'ishlangan she'rilarida nabotot talqini 764
Fattoyeva Ruxsora Bahodir qizi	Tabiat hodisalari ishtirok etgan xalq maqollarining lingvomadaniy xususiyatlari 767
Qobilova Dilshoda Yorqinjon qizi	O'zbek xalq maqollarida fitonimlar: metaforik tasvirlar va lingvomadaniy tahlil 770
Ro'zimurodova Gulasal Rustam qizi	Adabiyot darslarini adabiy ta'lim klasteri asosida tashkil etish.....773
Baxodirova Mohinur Bahrillo qizi	Lexicographic analysis and difference between the terms of assessment and evaluation in english and uzbek languages..775
Hayitov Shavkat Ahmadovich Qudaratova Kamola Hikmat qizi	Nasoyim ul-muhabbat" nashrlaridagi matniy tafovutlar haqida.....778
Mahkamova Dilafroz Shavkat qizi	Ieronim Megizer va uning "turkiy til negizlari" asarining "turkiy adabiyotshunoslik" dagi o'rni.....781
Ergashova Laziza Akmal qizi	Toponimik aniqlagichli joy nomlari (Romitan tumani toponimlari misolida) 785
Majidova Laziza Baxtiyorovna, Sanakulov Hasan Khudayberdievich, Rahmonova Gulnoza Saidovna	Innovative pedagogical strategies for preparing learners for french language certification 787
Kamolova Sadoqat O'lmasali qizi	Badiiy asarlardagi telba obrazi mohiyati 792
Muhiddinova Badia Muslihiddinovna, Karimova Farangiz Iftixor qizi	Adabiyot darslarida o'zbek xalq maqollarining o'qitilishi.....794
Boboqulova Feruza Fazliddin qizi	Lingvopoetik vosita: fitomorf asosli metaforalar 797
Qurbonova Nigina	Sadridin salim buxoriy she'riyatida ma'naviy me'roj 800
O'roqova Shaxnoza	Zaharli hayot yoxud ishq qurbonlari" dramasida maryam obrazi.....805
Sayitmurotova Maftuna Muxtorovna	So'z birikmalar tarkibida jins semasining ifodalanishi.....807
O'ktamova Kumushoy Oltinovna	Buxoro adabiy muhitida tazkiranavislik an'analari va "tuhfatul ahhob fi tazkiratil ashob" tazkirasi haqida 810
Vayisova Dilnuraabonu Nabijon qizi,	Urush mavzusidagi asarlarda nogironlar obrazi.....812
Maxsudova Nasiba Ikromovna	Badiiy matnlarda kulgi va yig'ining psixolingvistik tahlili.....814
Hakimova Moxinur Istam qizi	"Munshaot" bir toshbosma nusxasining matni tahlili (asar tarkibidagi 89- maktub misolida) 817
Nosirova Aziza Almardon qizi	The use of negative emotsional deictic units in english and uzbek fairy tales 820
Olimova Dilnoza Komiljonovna	Alisher Navoiy badiiy-ma'rifiy g'azallarining poetik ahamiyatini o'rganishning dolzarbligi 822
Afifa Abdukhaliqova	Problem based education 824
Radjabquliyeva Marjona Anvar qizi	Reklama matni va unda kreollashish masalasi 827